

РІВЕНЬ ВОЛОДІННЯ ВЧИТЕЛЯМИ ІННОВАЦІЙНИМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Великодна Євгенія Миколаївна

кандидат філософських наук, доцент кафедри управління інформаційно-освітніми проектами,
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської
обласної ради,
iprojane@gmail.com

Долгова Юлія Василівна

методист навчально-методичного центру забезпечення якості освіти,
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської
обласної ради,
ydol@dano.dp.ua

Стрімкий розвиток цифрових технологій в Україні активно впливає на стан зростання національної економіки, суспільно-політичної, культурної сфери та надає перспектив для підвищення якості наукової галузі на загальнодержавному рівні. На сьогодні, використання цифрових технологій в галузі освіти дозволило підвищити ефективність навчального процесу, переходу до неперервної освіти, отримання доступу до нових джерел різноманітної інформації, і звичайно, сприяло впровадженню нової форми здобуття освіти в дистанційному форматі.

В умовах сьогодення дистанційне навчання є однією з провідних світових тенденцій в освіті – ця технологія реалізує принцип безперервної освіти і зростаючий попит на отримання знань в постійно розвиваючому інформаційному суспільстві. Дистанційне навчання спрямоване на індивідуальний та самостійний процес набуття знань і умінь, навичок та використання інтерактивних способів розвитку пізнавальної та розумової діяльності особистості, який відбувається під час взаємодії учасників навчального процесу на відстані та функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

На початковому етапі розвитку, дистанційне навчання здебільшого відбувалось в асинхронному режимі, що давало можливість спілкуванню між суб'єктами навчання із затримкою у виконанні завдань, із застосуванням при цьому інтерактивних освітніх платформ, електронну пошту, різноманітні форуми, соціальні мережі тощо, тобто самостійна форма навчання, яка має бути під постійним контролем вчителя.

В нашій країні здобуття освіти в дистанційному форматі впроваджується вже більше десять років, починаючи з 2002 року, коли Міністерством освіти і науки України було запроваджено відповідний експеримент щодо здійснення дистанційного навчання [5]. Центр освіти «Дистанційна школа «Оптіма» став одним із перших закладів загальної середньої освіти, який отримав ліцензію на впровадження освітньої діяльності без очного формату. Закладом позашкільної освіти - приватна школа мистецтв «Соломія» міста Києва, яка почала надавати дистанційні послуги з навчання мистецьким дисциплінам, таких як вокал, гра на музичних інструментах, акторська і ораторська майстерність, а її випускникам видавали Свідоцтво державного зразка про отримання позашкільної освіти.

У 2019–2020 навчальному році в країні вже налічувалось 182 школи, які надавали послуги зі здобуття загальної середньої освіти саме в дистанційні формі [1].

Під час переведення навчання на дистанційну форму отримання знань, дуже гостро постало питання щодо якості володіння цифровими технологіями вчителями закладів освіти та використання ними онлайн-інструментів для проведення навчання. Саме тому, у 2021 році для вирішення цього питання, за підтримки Міністерства освіти і науки України, Міністерства та Комітету цифрової трансформації України групою експертів JRC Європейської Комісії було розроблено та успішно запроваджено пілотування Self-reflection on Effective Learning by Fostering the Use of Innovative Educational Technologies (SELFIE) – онлайн-інструменту щодо здійснення самооцінки закладів освіти в питаннях ефективності впровадження інноваційних цифрових технологій в освітньому процесі та проведення аналізу відповідних етапів цифрового розвитку закладу освіти. Під час пілотування використовувався ряд опитувальників, за допомогою яких добровільно та анонімно збиралися думки керівників, учителів та учнів закладу освіти. До пілотування онлайн-інструменту було залучено майже 21 тисячу учасників, із них: 17303 учні; 2996 вчителів та 546 керівників закладів освіти [2]. В Запорізькій та Львівській областях в опитуванні взяли участь як заклади загальної середньої освіти, так і професійно-технічні заклади. Також до пілотування були залучені по три заклади професійно-технічної освіти з міста Києва, Івано-Франківської, Сумської, Херсонської, Рівненської, Черкаської, Чернігівської та Донецької областей. Результати аналітичного звіту опитування говорять про те, що оцінювання закладів освіти з цифрової готовності відбувалось за 8 основними сферами, таких як: інфраструктура закладу, цифрові навички учнів та педагогічних працівників закладу, ефективність щодо використання різних форм і методів навчання, цифрові технології для оцінювання, персоналізації навчання тощо. Опитування показало, що найменш розвинені сфери, які на сьогодні потребують вдосконалення та доопрацювання, стосуються саме впровадження цифрових технологій у класі – 53 %, розвитку інфраструктури – 53,3 % та практики оцінювання за допомогою цифрових технологій – 55,1 %. Звіт також продемонстрував рівень задоволеності онлайн інструментом серед керівників закладів освіти з показником індикатора 8,65 з 10 можливих [3]. Такі дані свідчать про задовільний стан щодо організації моніторингу діяльності закладу освіти в напрямку процесів цифровізації та ефективності використання сучасних цифрових технологій в навчальному процесі, а також готовністю вчителів до навчання та подальшого вдосконалення своїх професійних навичок з питань розвитку цифрових компетентностей.

Цифрова грамотність була визнана Європейським Союзом однією з ключових компетентностей для повноцінного життя та діяльності людини. Для покращення рівня цифрової грамотності вчителів відповідно до рамки цифрової компетентності, Міністерством освіти і науки була затверджена Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників із розвитку цифрової компетентності, яка покликана на вдосконалення професійних навичок щодо володіння інформаційно-комунікаційними технологіями. Основною метою

програми є підвищення рівня компетентності слухачів, а також покращення практичної підготовки щодо подальшої роботи в умовах цифровізації та європейського вектору розвитку за наступними напрямками: цифровізація суспільства та освіти; цифрові технології для професійного розвитку педагогів, комунікації та співпраці; використання в роботі електронних освітніх ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій; особиста інформаційна та кібернетична безпека в інформаційному суспільстві та цифровому освітньому середовищі; опанування сучасних цифрових сервісів для навчання, оцінювання результатів здобувачів освіти та підвищення рівня їхньої цифрової компетентності, що дасть змогу вчителю краще зорієнтуватись в інформаційному просторі, поглибити отримані знання щодо безпеки та удосконалення організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання, передбачає наявність умінь обробляти та створювати отриману інформацію, програмувати та здійснювати обмін цифровим змістом, критично осмислювати отримані дані, а також розуміти правові та етичні аспекти, вміння підтримувати комунікацію, розвивати творчість учнів, співпрацювати з учасниками освітнього процесу та створювати емоційно-комфортне середовище для розвитку інноваційності в педагогічній діяльності [4]. Підвищення кваліфікації педагогів спрямоване на формування та розвиток цифрової, управлінської, комунікаційної, медійної, інклюзивної, мовленнєвої компетентностей, використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку, яка значно покращить професійний розвиток педагогів в умовах нової української школи.

Самостійно здійснити оцінку власного рівня володіння цифровою грамотності та вдосконалити цифрові навички може зробити кожен вчитель на порталі Дія.Цифрова освіта, пройшовши національний тест на цифрову грамотність за допомогою розділу «Цифрограм для вчителів» [6]. Цей застосунок було розроблено експертами Академії цифрового розвитку на основі рамки професійних компетенцій, які прописані та затверджені відповідним наказом Міністерства освіти і науки України (№ 38 від 15 січня 2019 року) та широко впроваджують в освітніх закладах. Відповідно до Цифрограми, з поміж десяти ключових компетентностей, якими повинен володіти сучасний вчитель і учень – це інформаційно-цифрова компетентність. Цифрограм здійснює оцінку 21 професійної цифрової компетенції вчителів, що згенеровані у 5 загальних сфер: учитель у цифровому суспільстві; професійний розвиток учителя; використання та аналіз цифрових ресурсів; навчання та оцінювання учнів та розвиток їх цифрової компетентності. Після успішного завершення тестування кожен учасник отримує електронний сертифікат, який засвідчує загальний рівень цифрової грамотності та сумарну кількість набраних балів, а також вказується кількість балів по кожній сфері компетентностей.

Виходячи з вищевикладеного можна стверджувати, що процес цифровізації освітнього процесу сприяє його покращенню, робить більш гнучким для розвитку суспільства та пристосованим до реалій сьогодення. В цифровій трансформації сфери освіти та впровадження навчання з використанням дистанційних

технологій, рівень володіння цифровими технологіями викладачів залишається на задовільному рівні, тому що педагоги мають постійно вдосконалювати свої знання та навички щодо роботи у дистанційному режимі відповідно до вимог часу та бути готовими до кардинальних змін у системі освіти. Виховувати конкурентноспроможних випускників, в яких потрібно формувати компетентності, що дозволяють користуватися технологіями і знаннями, які задовольняють потреби інформаційного суспільства. Для учнів є важливим вміння оперувати власними знаннями, уміннями і навичками, управляти інформаційними потоками, активно діяти, швидко приймати рішення, тобто навчатися впродовж усього життя, щоб бути компетентними та конкурентноспроможними та готовими до життя в цифровому суспільстві та вмінню використовувати отримання знання на практиці.

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання. Вікіпедія. Вільна енциклопедія URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дистанційне_навчання (дата звернення: 02.04.2022).
2. SELFIE вперше в Україні: 60 шкіл і 30 закладів профосвіти в рамках пілоту пройдуть оцінку впровадження цифрових технологій. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/selfie-vpershe-v-ukraini-60-shkil-i-30-zakladiv-profosviti-v-ramkakh-pilotu-proydut-otsinku-vprovadzheniya-tsifrovikh-tekhnologiy> (дата звернення: 02.04.2022).
3. Мінцифра та МОН розпочинають масштабування онлайн-інструмента SELFIE на всю систему загальної середньої та професійної освіти. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-ta-mon-rozpochinayut-masshtabuvannya-onlayn-instrumenta-selfie-na-vsyu-sistemu-zagalnoi-serednoi-ta-profesiynoi-osviti> (дата звернення: 02.04.2022).
4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 грудня 2021 № 1340 «Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності» URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya-kvalifikatsiyi-pedagogichnih-pracivnikiv-z-rozvitku-cifrovoyi-kompetentnosti> (дата звернення: 02.04.2022).
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2003 р. N 1494 «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.04.2022).
6. Цифрограм. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> (дата звернення: 02.04.2022).

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Винничук Олег Теофілович

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
vin_ol@ukr.net

Садовник Владислав Олегович

студент спеціальності Середня освіта (Інформатика),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
vladsadovnyk1@gmail.com

Розвиток системи вищої освіти у сучасних умовах, який обумовлений цифровою трансформацією, висуває нові вимоги до побудови освітнього процесу серед яких – побудова сучасного електронного інформаційно-освітнього